Homas
the spiritual way to success
K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

अथ त्रयोविंशः पटलः ॥

अथ नृसिंहानुष्टुभो विधानमुच्यते—

ब्रह्मा प्रजापतिर्वा नारदो वा ऋषिः। अनुष्टुप् छन्दः। श्रीनृसिंहो महाविष्णुर्देवता हं बीजम्। ईं शक्तिः। उग्रं वीरं हृत्। महाविष्णुं शिरः। ज्वलन्तं सर्वतोमुखं शिखा। नृसिंहं भीषणं कवचम्। भद्रं मृत्युमृत्युं नेत्रम्। नमाम्यहं अस्त्रम् ॥

ध्यानम्—

जान्वोरासक्ततीक्ष्णस्वनखरुचिलसद्बाहुसंस्पृष्टकेशः
चक्रं शङ्खं च दोर्भ्यां दधदनलसमज्योतिषा भग्नदैत्यः।
ज्वालामालापरीतं रविशशिदहनत्रीक्षणं दीप्तजिह्वं
दंष्ट्रोग्रं धूतकेशं वदनमभिवहन् पातु वो नारसिंहः ॥

सात्विकध्यानम् ॥ ध्यानान्तरम्—

उद्यद्भास्वत्सहस्रप्रभमशनिनिभत्रीक्षणं विक्षरन्तं
वह्नीनह्नाय विद्युत्ततिविततसटाभीषणं भूषणैश्च।
दिव्यैरादीप्तदेहं निशितनखलसद्बाहुदण्डैरनेकैः
संभिन्नं भिन्नदैत्येश्वरतनुमतनुं नारसिंहं नमामि ॥

इति क्रूरध्यानम् ॥

उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखम्।
नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम् ॥

इति मन्त्रः ॥ रक्षायुःप्रधानोयं मन्त्रः ॥

सशिरोललाटदृग्युगमुखकरपदसन्धिकेषु साग्रेषु ।
उदरहृद्दोर्गळपार्श्वेष्वपरे कक्कादि क्रमान्न्यसेद्वर्णान् ॥

द्वात्रिंशत्सहस्रजपैरधिकारो भवति ॥ अधिकृतिः पूर्वसेवा । द्वात्रिंशदयुतैः पुरश्चरणं भवति । द्वात्रिंशल्लक्षं जपैः सिद्धिर्भवति ॥ द्वात्रिंशत्सहस्रमाज्यसिक्तैर्दुग्धान्नैः पुरश्चरणहोमः ॥

प्रतिपत्तिरस्य चोक्ता प्रसन्नता क्रूरता विशेषेण ।
द्विविधा प्रसन्नया स्यात्साधनपूजाऽन्यया प्रयोगविधिः ॥

अस्यार्थः— अस्य नृसिंहस्य प्रसन्नता स्वभावः । क्रूरता विशेषेण । तत्र पूजायां प्रसन्नरूपं ध्यायेत् । निग्रहविधौ क्रूररूपं ध्यायेत् । अथ पूजा—

पूर्वं मनसा पूजयेत् । तत्कथम्? प्रणामार्घ्यपाद्याचमनगन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यनृत्यगीतैः प्रपूजयेत् ॥ अथवा बाह्यपूजा ॥

वैष्णवे पीठे समावाह्य नृहरिं समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । गरुडाय० अनन्ताय० शर्वाय० कमलोद्भवाय० प्राक्प्रत्यक्यमशशिनां दिक्षु समर्चयेत् । श्रियै० ह्रियै० रत्यै० पुष्ट्यै० इत्याग्नेयादिषु समर्चयेत् । इति द्वितीयावृतिः । इन्द्रादिभिस्तृतीया । अथ प्रयोगः—

विधाय तद्बीजविशिष्टकर्णिकं चतुश्चतुर्वर्णलसद्दलाष्टकम् ।
सुलक्षणं मण्डलमन्यलक्षणैः विधाय तस्मिन् कलशैः प्रपूर्य च ॥

यथोक्तमार्गेण समर्च्य साष्टकं सहस्रसंख्यं प्रजपेन्मनुं ततः ।
निरुच्चरन्मन्त्रमथाभिषेचयेत् यमेन मृत्योः परिवर्तते मुखात् ॥

अस्यार्थः— नृसिंहबीजं कर्णिकायां विलिख्य, अष्टदलेषु चतुरश्चतुरो मन्त्रवर्णान् विलिख्य, तद्बहिर्मातृकावर्णैर्वेष्ट्य, तद्बहिश्चतुरश्रद्वयपुटितकोणेषु

नृसिंहबीजं विलिखेत्। तस्मिन् दुग्धवृक्षचर्मकथितकषायजलैः कलशं संपूर्य अष्टोत्तरसहस्रं जप्त्वा अभिषेचयेद्यं स मृत्युमुखात् प्रमुच्यते इति। क्ष्रौं इति नृसिंहबीजम् ॥

प्रयोगान्तरम्—

दूर्वात्रिकैरष्टसहस्रसंख्यैराराध्य मन्त्री जुहुयादथाप्सु ।
शान्तिं प्रयान्त्येव तथोपसर्गा आपो हि शान्ता इति च श्रुतिः स्यात् ॥

उत्पाते सति महती ह्युपद्रवाणां होमोऽयं भवति च शान्तिदो नराणाम्।
यद्वान्यं निजमनसेप्सितं च कामं तच्चाप्नोत्यखिलनृणां प्रियश्च भूयात् ॥

अयमर्थः—तिस्रस्तिस्रो दूर्वास्संयोज्य अष्टोत्तरसहस्रं घटस्थाप्सु जुहुयात्। शत्रुपीडाद्युपद्रवशान्त्यर्थे चोत्पातशान्त्यर्थं च, अन्यदपि मनसोऽभीष्टार्थं च। अस्मिन्नर्थे आपो हि शान्ता इति श्रुतिः प्रमाणम् ॥

प्रयोगान्तरम्—

दुस्स्वप्नेऽपि दृष्टेष्ववशिष्टा जाग्रता निशा नेया ।
जपमानमन्त्रशक्त्या सुस्वप्नो भवति तत्क्षणादेव ॥

अयमर्थः— दुस्स्वप्ने दृष्टे नृसिंहबीजं जपता अवशिष्टा रात्रिर्नेया। तस्मात्स एव दुस्स्वप्नः सुस्वप्नो भवति ॥

प्रयोगान्तरम्—

चरन्वने दुष्टमृगाहिचोरव्याळाकुले मन्त्रमिमं जपेद्यः।
असाधितं साधितमेव तस्य न विद्यते भीर्बहुरूपजाता ॥

इमं मूलमन्त्रमित्यर्थः। प्रयोगान्तरम्—

जप्तेनाष्टसहस्रं कलशेनाप्यभिविपार्तमभिषिञ्चेत् ।

अतिविषमेण विषेणाप्यसौ विमुक्तस्सुखी भवति ॥

अस्यार्थः — अष्टोत्तरसहस्रं कलशं जप्त्वा अभिषिञ्चेत् । विषं नश्यति ॥

प्रयोगान्तरम् —

मूषिकलूतावृश्चिकबहुपाद्याद्युत्थितं विषं शमयेत् ।
अष्टोत्तरशतजापात् मनुरयमभिमन्त्रितं च भस्माद्यम् ॥

सशिरोक्षकण्ठहृद्गलकुक्षिरुजाज्वरविसर्पवमिहिक्काः ।
मन्त्रौषधाभिचारिककृतान्विकारानयं मनुश्शमयेत् ॥

अयमर्थः — अनेन मन्त्रेणाष्टोत्तरशत जप्ते मूषिकादिविषशान्तिः । अनेन मन्त्रेण भस्म जप्त्वा धृते शिरोवेदनादिउक्तरोगा नश्यन्ति ॥

प्रयोगान्तरम् —

नरहरिवपुषात्मना गृहीत हरिणशिशुं निजवैरिणं विचिन्त्य ।
क्षिपतु गगनतः क्षितौ सुदूरं यमनुदिनं प्रतिचाप्यते स मासात् ॥

यां च दिशं प्रति मनुना क्षिप्तोऽसौ तां दिशं प्रयात्यचिरात् ।
पुत्रकळत्रधनादीन् त्यक्त्वा त्वपुनर्निवृत्तये सहसा ॥

अयमर्थः — आत्मानं नृहरिरूपं ध्यात्वा शत्रुं हरिणशिशुं च ध्यात्वा आत्मना तं गृहीतं च ध्यात्वा, तं शत्रुं गगनतः क्षितौ दूरतः क्षिप्तं च नित्यशो ध्यात्वा जपेत् । एवं मासे कृते यस्यां दिशि क्षिप्तः तस्यामेव दिशि स पुत्रकळत्रादींश्च त्यक्त्वा शत्रुर्गच्छति ॥

प्रयोगान्तरम् —

नरहरिवपुषात्मना निजारिं नखरखराग्रसमग्रभिन्नदेहम् ।

क्षणमिव निहतं विचिन्त्य खादन्निव जपतां मनुमेष नाशमेति ॥

अयमर्थः— नरहरिरूपेणात्मना नखाग्रैर्भिन्नं शत्रुं निहतं ध्यात्वा तं भक्षयन्निव जपेत्। तस्मात् शत्रुर्नाशमाप्नोति ।

प्रयोगान्तरम्—

पूर्वतरे मृत्युपदे निधाय निजसाध्यनाम मन्त्रितमः ।
क्रूरेण चक्षुषा तं दहन्निवालोक्य जपतु सप्तदिनम् ॥

दिनशोऽष्टोर्ध्वसहस्रं म्रियते रिपुरस्य नात्र सन्देहः ।

अयमर्थः-- मृत्युमृत्युमित्यत्र पूर्वमृत्युपदं त्यक्त्वा तत्र शत्रोः नाम संयोज्य देवदत्तमृत्युं नमाम्यहमिति जपेत्। क्रूरदृष्ट्या तं शत्रुं दहन्निव निरीक्ष्य अष्टोर्ध्वसहस्रं नित्यशः सप्तदिनं जपेत्। तस्मात् शत्रुर्मरिष्यति ॥

अथ प्रयोगान्तरम्—

मारणकर्म न शस्तं क्रियते यद्ययुतमथ जपेत् शान्त्यै ।

प्रयोगान्तरम्—

वश्याकृष्टिद्वेषणमोहोच्चाटादिकानि यदि वाञ्छेत् ।
तदर्हया प्रतिपत्त्या तत्तत्कर्म प्रसाधयेन्मन्त्री ॥

दिनमनु दिननाथं पूजयित्वा दिनादौ
नरहरिमपि सम्यक् प्रोक्तमार्गेण मन्त्री ।
तदनु तदनुमत्या भस्मना मन्त्रितेन
प्रतिरचयतु राज्ञे वाप्यभीष्टाय रक्षाम् ॥

अयमर्थः— प्रातःकाले सूर्यं तदुक्तविधानेन संपूज्य, पुनर्नरहरिमपि

तदुक्तविधानेन संपूज्य तदनन्तरं नरहरेरनुमत्या भस्म गृहीत्वा जप्त्वा राज्ञे वा इष्टाय वा दद्यात् । रक्षाकरं भवति ॥

प्रयोगान्तरम् —

न्यासोक्तस्थानेषु प्रविन्यसेद्भस्मना समन्त्रार्णम् ।
अखिलोपद्रवशान्त्यै संपत्त्यै वाञ्छितार्थसिद्ध्यै च ।

अयमर्थः — नृसिंहमन्त्राक्षरन्यासोक्तस्थानेषु सभस्म मन्त्रार्णं न्यसेत् । तस्मादुक्तफलं भवेत् ।

प्रयोगान्तरम् —

अथ परराष्ट्रजयेच्छोः राज्ञः कुर्यात्प्रयोगविधिमेवम् ।
नरहरिमपि विधिना तं हिरण्यकशिपुद्विषं समभ्यर्च्य ॥

तस्य पुरस्ताद्विधिवत् निधाय वह्निं विभीतशरकाष्ठैः ।
उज्ज्वलिते तु ज्वलने ससूलतूलैः शरेध्मदशशतकैः ॥

खादन्निरोच्चरेन्मनुमरींश्च भिन्दन्निव क्षिपेत्समिधः ।
हुत्वा परराष्ट्रेभ्यः पृतनां सन्नाह्य च पुरस्तस्याः ॥

निघ्नन्तं रिपुसेनां स्मरेन्नृसिंहं पुरेव दितितनयान् ।
यावज्जितारिरेष्यति नृपतिस्तावज्जपेत्स्मरन्देवम् ॥

सेन्द्रसुरासुररक्षोयक्षानपि जयति का कथा मनुजान् ।

विभीतकं — तानि । अथ परराष्ट्रजयेच्छोरित्यादिग्रन्थानामयमर्थः । प्रथमं नरहरिं समभ्यर्च्य तस्य पुरतः विभीतककाष्ठेन शरान् संपाद्य, तच्छरकाष्ठैरग्निं निधाय, तस्मिन्नग्नौ विभीतेनैव शरान् अष्टोत्तरसहस्रम् संपाद्य, अरीन् खादन्निव मन्त्रं जप्त्वा, अरीन् भिन्दन्निव हुनेत् शरसमिधः ॥

अथवा विभीतेन शरेण च काष्ठं संपाद्य, तस्मिन्नग्नौ समूलतूलशरान् हुनेत्। शरं-कौंस। एवं हुत्वा शत्रोः राज्ञः सेनां समाविश्य तां निहत्य तत्पुरतः स्थितं नृसिंहं स्मरेत्। एवं स्मृत्वा जपेत्। साधकराजा यदा जयं कृत्वा आगमिष्यति तावदेवमेव ध्यात्वा जपेत्। एवं कृते इन्द्रादीनपि जयति ॥

प्रयोगान्तरम् —

श्रीकामः श्रीप्रसूनैः दशकमथ शतानां हुनेत् बिल्वकाष्ठैः
तत्पत्रैर्वा प्रसूनैः सुमतिरथ समिद्भिः फलैर्वा तदीयैः।

अयमर्थः — श्रीप्रसूनं-श्रीतालिपुष्पमेव। बिल्वकाष्ठं-बिल्वशकलम्। श्रीपुष्पैर्वा बिल्वकाष्ठैर्वा बिल्वपत्रैर्वा तत्पुष्पैर्वा तत्समिद्भिर्वा सहस्रं हुनेत् लक्ष्म्यर्थम् ॥

पुत्रेप्सुः पुत्रजीवेन्धनकृतदहने तत्फलैर्वा सहस्रं
दूर्वाभिस्त्वायुषेष्ट्वाभिमतमखिलं प्राप्नुयान्मन्त्रजापी ॥

पुत्रजीवं-पुत्रजीवमेव। अयमर्थः — पुत्रार्थी पुत्रजीवेन्धनेनाग्निं संपाद्य पुत्रजीवसमिद्भिर्वा तत्फलैर्वा सहस्रं हुनेत्। आयुषे चेद्दूर्वया हुनेत्। अभीष्टमर्थं प्राप्नुयात् ॥

प्रयोगान्तरम् —

ब्राह्मीं वचां वाष्टशताभिजप्तां प्रातस्समद्यान्नृहरिं विचिन्त्य।
संप्राप्य मेधां स तु वेदशास्त्रनिष्णातधीस्स्यादपि वत्सरेण ॥

अयमर्थः — ब्राह्मीं वचां वा पिष्ट्वा अष्टोत्तरशतसंख्यं जप्त्वा प्रातस्समद्यात् संवत्सरम्। तस्मादुक्तफलं भवति ॥

अथ नृसिंहबीजविधानं कल्पान्तरोक्तप्रकारेण लिख्यते —

अत्रिः ऋषिः । जगती छन्दः । नृसिंहो देवता । अथवा ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री छन्दः । नृसिंहो देवता । ओं बीजम् । पं शक्तिः । ध्यानादिकं पूर्ववत् । अथवा क्षकारो बीजम् औकारश्शक्तिः । क्षां हृत् । क्षीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि ॥

किरीटकौस्तुभोत्तुङ्गहारकेयूरनूपुरैः ।
भूषितं पुण्डरीकाक्षं प्रसन्नवदनं हरिम् ॥

भुजद्वयेनाधस्थेन वैरिवक्षोविदारणम् ।
भुजद्वयेन चोर्ध्वेन दैत्येन्द्राकर्षणे रतम् ॥

दोर्भिश्चतुर्भिर्लसितं मध्ये चक्रादिधारिणम् ।
चन्दनागरुकर्पूरकुंकुमाद्यैर्विभूषितम् ॥

वनमालादिशोभाढ्यं स्फुरन्मकरकुण्डलम् ।
देवस्य तस्य चाङ्केषु(ष्यङ्के) हिरण्यकशिपुं स्मरेत् ॥

क्षौं इति मन्त्रः ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् मन्त्रदेवताप्रकाशिकोक्तनृसिंहानुष्टुप्न्यासविधिश्च प्रयोगाश्च लिख्यन्ते —

ओं उं उग्ररूपाय उग्रायै नमः। ओं ग्रं महादंष्ट्राय दंष्ट्रायै नमः। ओं वीं जयाय स्थिरायै नमः। ओं रं विजयाय वीरायै नमः। ओं मं महाबलाय बलिष्ठायै नमः। ओं हां महोत्साहाय सर्वमङ्गलायै नमः। ओं विं जयन्ताय अनन्तायै नमः। ओं ष्णुं अपराजिताय अनन्तविजयायै नमः॥ ओं ज्वं ज्वालामालिने ज्वालिन्यै नमः। ओं लं दीप्तदंष्ट्राय ज्वलनात्मिकायै नमः। ओं तं अग्निनेत्राय दीप्तजिह्वायै नमः। ओं सं असुरान्तकाय विरूपायै नमः। ओं र्वं व्योमगर्भाय विश्वयोन्यै नमः। ओं तों विश्वमुखाय विभावर्यै नमः। ओं मुं व्योमरूपिणे विमलायै नमः। ओं खं

विदारणाय विशुद्धायै नमः। ओं नृं नृकेसरिणे जयायै नमः। ओं सिं दिव्यसिंहाय विजयायै नमः। ओं हं भीमाय. त्रैलोक्यमोहिन्यै नमः। ओं भीं वज्रनखाय भीमायै नमः। ओं पं विदीर्णास्याय भीषिण्यै नमः। ओं णं भीषणाय श्रियै नमः। ओं भं श्रीनिधये सुखावहायै नमः। ओं द्रं श्रीपतये प्रीत्यै नमः। ओं मृं यमान्तकाय आह्लादिन्यै नमः। ओं त्युं कालरूपिणे लक्ष्म्यै नमः। ओं मृं विशोकाय मृतसंजीविन्यै नमः। ओं त्युं विश्वभावनाय ध्रुवायै नमः। ओं नं मृत्युञ्जयाय पूर्णायै नमः। ओं मां जगत्पतये पूर्णामृतायै नमः। ओं म्यं भक्तरक्षाकराय कामदायिन्ये नमः। ओं हं हरये संविदे नमः। इत्यक्षरन्यासं कुर्यात् पूर्वोक्तवर्णन्यासस्थानेषु ॥

अथ नृसिंहसान्निध्यकरा दशविधन्यासा उच्यन्ते। तत्रांगुलिन्यासः कथ्यते —

करद्वयांगुष्ठादिदशांगुलीषु प्रत्येकमाद्यन्तपर्वणोः सर्वांगुलौ च त्रिंशदक्षराणि सबिन्दुकानि विन्यस्य अवशिष्टमक्षरद्वयं करतलयोः विन्यसेत्।

अथ देहे अक्षरन्यासः —

मूर्ध्नि शिरसि ललाटे भ्रूमध्ये नेत्रयोः श्रोत्रयोः कपोलयोः कर्णमूलयोः चुबुके उत्तरोष्ठे अधरोष्ठे कण्ठे नासिकायां दक्षिणभुजे वामभुजे हृदये सर्वतनौ नाभ्यां दक्षिणकरतले कटिस्थाने मेढ्रे ऊर्वोः जान्वोः जङ्घयोः गुल्फयोः पादमध्ययोः पादांगुलीषु सर्वसीम्नि रोमकूपेषु रक्तास्थिमज्जासु ३२ न्यसेत् ॥

अथाक्षरन्यासोऽन्यः —

पद्गुल्फजङ्घाजानूरुकटिनाभिहृदि न्यसेत्।
बाह्वोः कण्ठे च चुबुके दन्ते चोष्ठे कपोलयोः ॥

कण्ठास्ये च (न्तास्ये) तथा नासापुटे नेत्रे च मूर्धनि।

अथ पदन्यासः —

मुखे मूर्ध्नि तथा नासाचक्षुःश्रोत्रे च विन्यसेत् ।
आस्ये च हृदये नाभौ कटिजानुपदेष्वपि ॥

अथ चतुरक्षरन्यासः —

नासाग्रे नेत्रे श्रवणे नाभौ हृदि मूर्ध्नि बाह्वोः पादयोः ८ एतेषु स्थानेषु चतुरश्चतुरो वर्णान् न्यसेदित्यर्थः ॥

अथ पादन्यासः —

मूर्ध्नि हृदि नाभौ सर्वाङ्गे ॥

अथार्धन्यासः —

मूर्धादिहृदयपर्यन्तं पादादिहृदयपर्यन्तम् ॥

अथोग्रन्यासः —

मुखे शिरसि घ्राणयोः चक्षुश्श्रोत्रयोः केसरस्थाने हृदये नाभौ कट्यादिपादाग्रपर्यन्तं ९ इत्येतेषु नवसु स्थानेषु उग्रमुग्रं नमाम्यहम् वीरमुग्रं नमाम्यहम् इत्यादिक्रमेण न्यसेत् ॥ अथैतेष्वेव स्थानेषु उग्रं वीरं नमाम्यहम् वीरं वीरं नमाम्यहम् इत्यनेन वीरन्यासः । अथ पुनः तेषु स्थानेषु उग्रं सिंहं नमाम्यहम् वीरं सिंहं नमाम्यहम् इत्यनेन क्रमेण न्यासः ।

इति हृदयादिन्यासः ॥

अथ हरिन्यासः —

तत्राद्यवर्णं मूलाधारे तदादिनाभिपर्यन्तं वर्णत्रयम् । तदादिहृदयपर्यन्तं वर्णचतुष्टयम् । तदादिभ्रूपर्यन्तं वर्णषट्कम् । ततो वर्णत्रयं नेत्रत्रये । ततो वर्णद्वयं मूर्ध्नि । ततो वर्णदशकं बाहुद्वयांगुलीषु । ततो वर्णद्वयं पादद्वये । ततोन्त्यवर्णं मूर्धादिपादपर्यन्तं विन्यसेदित्येवं सर्वस्थानेषु सर्ववर्णानन्तरे विन्यसेत् ॥

अस्य हरिन्यासस्य साक्षात् हरिसारूप्यादिप्रापकस्य माहात्म्यं हरिरेव जानाति । मनुष्यो वक्तुं न समर्थः ॥

अथ प्रयोगविशेषा लिख्यन्ते —

लक्ष्मीकामस्तु मन्त्रज्ञः सैवन्तीकुसुमैर्हुनेत् ।
अयुतं मधुरा(ना)युक्तैर्दरिद्रो न भवेत् कुले ॥

सैवन्ती-सेवन्तीपुष्पम्

औदुम्बरसमिद्धोमात् धान्यसिद्धिर्भविष्यति ।
अष्टपलक्षहोमेन धनदेन समो भवेत् ॥

क्रुद्धस्य सन्निधौ राज्ञो जपेदष्टोत्तरं शतम् ।
सद्यो नैर्मल्यमाप्नोति प्रसादं चाधिगच्छति ॥

कुन्दप्रसूनहोमेन महोदयमवाप्स्यति ।
कदलीफलहोमेन सर्वविघ्नं प्रशाम्यति ॥

तुळसीपत्रहोमेन कीर्तिं याति न संशयः ।
सक्तुहोमेन शालेस्तु वशीकरमिदं भवेत् ॥

हरिद्राखण्डहोमेन स्तम्भनं भवति ध्रुवम् ।
मधूकपुष्पहोमेन इष्टसिद्धिर्भविष्यति ॥

मधूकं-मोहाचें फूल ॥

दधिमध्वाज्यमिश्रास्तु गळूचीश्चतुरंगुलाः ।
जुहुयादयुतं योऽसौ शतं जीवति रोगजित् ॥

शनैश्चरदिनेश्वत्थं स्पृष्ट्वा चाष्टोत्तरं शतम् ॥

जपेत् जित्वा सोपमृत्युं शतं वर्षाणि जीवति ॥

श्रीकामस्सततं ध्यायेत् पूर्वोक्तनृहरिं सितम् ।
वामाङ्कस्थितया लक्ष्म्याऽऽलिङ्गितं पद्महस्तया ॥
विषमृत्युशत्रुरोगादि(रोग)सर्वोपद्रवनाशनम् ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् कल्पान्तरोक्तप्रकारेण नृसिंहमन्त्रेण प्रतीकारबलिप्रकारो लिख्यते —

प्रथमं नृसिंहानुष्टुप् ऋष्यादीन्विन्यस्य उग्रं वीरं + नमाम्यहम् ॥

नरसिंह महासिंह ज्वालामालोज्ज्वलानन ।
ग्रहानशेषान्सर्वेश खादखादाग्निलोचन स्वाहा ॥

यदि यस्तस्य वै व्याधिरिन्द्रियाणां च धातुषु ।
स आदाय बलिं शश्वत् सिंहसत्येन मुञ्चतु ॥

इति प्रजप्य गोमयेन स्थण्डिलमुपलिप्य, स्वदक्षभागे गणपतिपूजां विधाय, तण्डुलरजसा षट्कोणं बहिस्त्रिवृत्तोपेतं विधाय, तद्बहिः प्राक् प्रत्यक् दक्षिणोदगग्राणि सूत्रत्रितयानि कृत्वा, तदग्रेषु प्रतिदिशं शूलद्वितयं विधाय, तन्मण्डलस्य निर्ऋत्यां एतादृशं मण्डलं विधाय, प्राक्तनमण्डलस्याग्नेये स्वस्तिकं विधाय, पूर्वपाश्चात्यदक्षोत्तरकोष्ठद्वये यथाक्रमं तण्डुलरजः रजनीरजश्चापूर्य, पुनरुत्तरदिशि प्राक् प्रत्यक् दक्षिणोदक् च एकादशसूत्राण्यास्फाल्य, अष्टदिक्स्थसूत्राणि बहिराकृष्य अष्टचतुरश्रखण्डानि विधाय, सर्वेषामेषां मण्डलानां अन्तरालानि पञ्चवर्णरजसा एकत्रिंशपटले सुदर्शनविधाने प्रोक्तेन पूरयित्वा, स्वस्तिके रक्तोदपात्राणि स्थापयित्वा, कृतस्वगुरुगणपत्यादिवन्दनो नृसिंहास्त्रमन्त्रेण तालत्रयदिग्बन्धनाग्निप्राकारान् विधाय, प्रणवकृतप्राणायामषडङ्गादीन् निर्वर्त्य, शङ्खं संपूर्याग्निमानाय्य तूष्णीं क्रव्यादाग्निं विहाय, प्रणवेन मध्यषट्कोणेऽग्निं

निधाय, अग्नितो हस्तमविश्लेपयन्नेव शुष्कं निक्षिप्य "चित्पिङ्गल हन हन दह दह पच पच सर्वज्ञ आज्ञापयति स्वाहा" इति दीपयित्वा दीप्ते सति घृताक्तपुष्पेणाग्निमध्ये समाराध्य,

अग्निं प्रज्वलितं वन्दे जातवेदं हुताशनम् ।
सुवर्णवर्णमनलं समिद्धं विश्वतोमुखम् ॥

इत्यनेनोपस्थाय, परिषेचनादिकं कृत्वा, दर्भैः परिस्तरणं विधाय, वैष्णवपीठपूजां कृत्वा नृसिंहमावाह्य व्यापकत्रयं षडङ्गऋष्यादींश्च तस्मिन्विन्यस्य, अर्घ्यपाद्यादिकं शङ्खजलेन कल्पयित्वा, आग्नेयादिषु हृदयादिचतुष्टयं दिक्ष्वस्त्रं पुरतो नेत्रं च संपूज्य, वैनतेयाय नमः। अनन्ताय० शर्वाय० ब्रह्मणे० श्रियै० ह्रियै० रत्यै० पुष्ट्यै० पुनरिन्द्रादीन् वज्रादींश्च पूर्वाद्यष्टदिक्षु अग्नौ जलगन्धपुष्पादिभिः संपूज्य, आज्यं संस्कृत्य स्रुवं संमार्ज्य, "वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि साधय स्वाहा" इति पञ्चदशाहुतीर्हुत्वा, पुनरुग्रं वीरमिति मन्त्रेण यथाशक्त्याहुतिं विधाय, घृताप्लुतेन हविषा अष्टोत्तरशतं हुत्वा, अग्निनिर्ऋतिस्थदर्भकोणे साध्यं संस्थाप्य शङ्खजलं संप्रोक्ष्य तालत्रयदिग्बन्धनाग्निप्राकारान् विधाय, नृसिंहमन्त्रऋष्यादिषडङ्गं न्यस्त्वा भस्मना स्नापयेत्। तद्यथा—

उग्रं वीरं महाविष्णुं ऋग्वेदात्मने पृथिव्यात्मने नमः ज्वलन्तं सर्वतोमुखं यजुर्वेदात्मने अबात्मने नमः। नृसिंहं भीषणं भद्रं सामवेदात्मने अग्न्यात्मने नमः। मृत्युमृत्युं नमाम्यहं अथर्ववेदात्मने वाय्वात्मने नमः। मन्त्रं सर्वमुक्त्वा सर्ववेदात्मने आकाशात्मने नमः। (इति) प्रपदगुह्यहृदयवदनशिरस्सु भस्मना सह न्यसेत् ॥

उग्रं नमः। वीरं नमः। महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखं० नृसिंहं० भीषणं० भद्रं० मृत्युमृत्युं० नमामि नमः। अहं नमः॥ एतानि पदानि नमोन्तानि शिरो-भ्रूमध्य-दृग्द्वय-वदनां-सद्वय-हृदय-गुह्य-जानु-प्रपदेषु न्यसेत् ॥

*ओं उं नमः। ओं ग्रं नमः। इत्याद्यक्षराणां न्यासं शिरोललाट-भ्रूमध्य-दृग्द्वय-वदनांसद्वयोरु-गुह्य-दृग्युग-वदन-दोः पत्संधि गुह्य हृदय-गळपार्श्व-द्वय पृष्ठ-ककुत्सु कुर्यात्॥

एवं त्रिरक्षरन्यासं कृत्वा मन्त्रस्य त्रिपादान्ते त्वग्धातुषु त्वग्गतमृत्युं नाशय नाशय मृत्युमृत्युं नमाम्यहं इति जपन् अक्षरन्यासस्थानेषु द्वात्रिंशत्सु भस्म क्षिपेत्। पुनस्त्रिरक्षरन्यासं विधाय असृक्धातुन्यासः॥ एवमन्यानपि विन्यसेत्। (रस)त्वगसृङ्मांसमेदोस्थिमज्जाशुक्लप्राणशक्त्यात्मानो दशधातवः। एवं भस्मना स्नापयित्वा अग्नेर्दक्षिणतः उत्तराभिमुखं कश्चित् ब्राह्मणं स्थापयित्वा वकुळपत्राणि कार्पासबीजानि कुलुत्थबीजानि गृहधूमसर्षपाणि व्रीहिखण्डानि स्वरण-भल्लावकमोदकलाजासमूलतूलापामार्गलोणपिण्डानि एतानि सर्वाणि संमिश्रय तस्योपर्युपरि परिस्तरणं विधाय, साध्यस्य हृदि उग्रमन्त्रेण भस्मना संताड्य अग्नेरसिभिः परिस्तरणं कृत्वा पूर्वस्यां दिशि चतुर्षु स्वस्तिकेषु चत्वारि पीठानि स्थापयित्वा तेष्वेकैकं कदळीपत्रं तेष्वेकैकमानं तण्डुलं तदुपर्येकैकं रक्तवसनं तदुपरि नाळिकेरक्रमुकनागवल्लीपत्राणि उत्तराग्राणि खड्गानि च निधाय. पुष्पैस्समभ्यर्च्य परिस्तरणाद्बहिः दीर्घाणि कदळीपत्राणि स्थापयित्वा तदुपरि एकैकं कदळीस्तम्भं निधाय वह्नीश्शलाकावर्तीः संज्वाल्य साध्यं नीराज्य कदळीस्तम्भेषु रोपयित्वा दक्षिणहस्तेन करवाळं गृहीत्वा सशलाकदीपं रक्तोद-क्रमुकपत्रं साश्वत्थपत्रं तदुपरि स्थितपिण्डदीपसहित वामहस्तेन दधानः असि-ताङ्गभैरवाय नमः इति साध्यं नीराज्य दक्षिणेन कदळीस्तम्भस्य बहिः पूर्वस्यां दिशि कदळीपत्रे स्थापयेत्। एवमेव रुरुप्रभृतिभिः नीराज्य अग्न्यादिषु,

असिताङ्गो रुरुश्चण्डः क्रोध उन्मत्तभैरवः।
कपाली भीषणश्चेति संहारश्चाष्टभैरवाः॥

---

*अत्र मन्त्राक्षराणां अङ्गानां च संख्यावैषम्यं दृश्यते। अतः प्राग्त्रिरक्षरन्यासोक्त-स्थानान्यनुसंधेयानीति भाति॥

पुनरुग्रमन्त्रेण साध्यहृदि भस्मना सन्ताड्य,

नरसिंह महासिंह ज्वालामालोज्ज्वलानन ।
ग्रहानशेषान् सर्वेश खाद खादाग्निलोचन स्वाहा ॥

इति वकुळपत्रादिभिः पूर्वोक्ताभिः साध्यं नीराज्य तज्जुहुयात् । पुनः क्रमुकपलपालस्थरक्तोदेऽश्वत्थपत्रं, तदुपरि लिङ्गाकृतिपिण्डं, तदुपरि च ज्वलितवर्तीः निधाय, साध्यं,

यदि यस्तस्य वै व्याधिः इन्द्रियाणां च धातुषु ।
स आदाय बलिं शश्वत् सिंहसत्येन मुञ्चतु ॥

इति नीराज्य, पूर्वोक्ताष्टोत्तरशतखण्डेषु ईशानादि स्थापयेत् ॥

तदा दक्षिणतः स्थितेन विप्रेणापि, किञ्चिदन्नं सदीपं यदि यस्तस्य मन्त्रेण साध्यं नीराज्य स्वस्तिकस्थरक्तोदे क्षेप्तव्यम् । पुनरुग्रेण पूर्ववत् भस्मताडनं, नारसिंहेन पूर्ववत् नीराज्य, होमश्च, यदि यस्तस्य इत्यनेन बलिदानं, तस्य *पूर्ववदनजपश्च । एवमष्टोत्तरशतं वामहस्तेन करवालं दधान एव हुत्वा, रक्तोदमिश्रान्नेनैव असिताङ्गभैरवाय नमः इत्यादिभिः, बहिरुग्रमन्त्रेण करवालं साध्यस्य हस्ते दत्वा बलिं दत्वा, अस्त्रमन्त्रेण साध्यस्य रक्षां कृत्वा, उग्रेण करवालं साध्यस्य हस्ते दत्वा, ततः ग्रेष्ठा-ऽग्निस्थं देवं हृदयकमले समुद्वास्य, अग्न्यादिकं चतुष्पथे वा, साध्याष्टम-राशौ वा पूर्ववदेव स्थापयित्वा, अष्टदिक्षु सर्वेभ्यो भूतेभ्यो नम इति केवलान्नेन बलिं विकीर्य, स्वस्य रक्षां कृत्वा, तत्सर्वमवीक्ष्य शीघ्रमागच्छेत् । एवं तिसृषु रात्रिषु हुत्वा, तुर्यदिने पायसेनाष्टोत्तरसहस्रं हुनेत् ॥

इति प्रतीकारबलिविधिस्समाप्तः ॥

---

* पूर्ववत् इति ङ पाठः ।

अथ नृसिंहषडक्षरीविधानमुच्यते —

स्वयंभूः ऋषिः । पंक्तिः छन्दः । नृसिंहो देवता । क्ष्रौं बीजम् । ह्रीं शक्तिः । ओं हृत् । ह्रीं शिरः । क्ष्रौं शिखा । क्रों कवचम् । हुं नेत्रम् । फट् अस्त्रम् ।

ध्यानम् —

अव्यान्निर्व्याजरौद्राकृतिरतिविकृतास्योल्लसत्तीक्ष्णदंष्ट्रः
चक्रं शङ्खं च पाशांकुशकुलिशगदां दारुणाख्यां दधानः ।
रक्ताकारश्च नाभेरध उपरिसितो दिव्यभूषाविशेषो
देवोऽर्काग्नीन्दुनेत्रो निखिलसुखकरो नारसिंहश्चिरं वः ॥

ओं ह्रीं क्ष्रौं क्रों हुं फट् ॥ इति मन्त्रः ॥ रक्षाप्रधानोयं मन्त्रः ॥ लक्षजपः ।

अथ पूजायां मण्डलविधानमुच्यते —

हृल्लेखान्तस्थसाध्यं दहनपुरयुगाश्रस्थमन्त्रार्णमन्तः
सिंहानुष्टुप्चतुर्वर्णकलसितदलाढ्यं कलाकेसरं च ।
वृत्तोद्यद्व्यञ्जनावेष्टितमवनिपुराश्रस्थचिन्तोपलं त-
द्यन्त्रं रक्षःपिशाचामयविपरिपु(वि)ध्वंसनं नारसिंहम् ॥

अस्यार्थः —षट्कोणं विलिख्य तन्मध्ये भुवनेशीं विलिखेत् । तदन्तः साध्यनामादीन् विलिखेत् । षट्कोणेषु नृसिंहषडक्षरीमन्त्रवर्णान् विलिखेत् । बहिरष्टदलं विलिख्य तत्केसरेषु कलाद्वन्द्वं विलिखेत् । तन्मध्ये नृसिंहानुष्टुभो वर्णान् चतुरश्चतुरो विलिखेत् । बहिः कादिलिपिभिः वेष्टयेत् । तद्बहिः चतुरश्रकोणेषु चिन्तामणिं सप्तविंशपटले वक्ष्यमाणं विलिखेत् । अस्मिन् यन्त्रमण्डले दीक्षाकलशं क्षीरद्रुमचर्मकाथोदकैः संपूर्य वैष्णवपीठं संपूज्य तस्मिन्नावाह्य नृहरिं समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । चक्राय० शङ्खाय०

पाशाय० अंकुशाय० कुलिशाय० गदायै० कृपाणाय० खेटाय० ८ कृपाणखेटौ तु ययोः करयोः दारुणमुद्रे तयोः करयोरित्यभिप्रायः। इति द्वितीयावृतिः। तत्र दारुणमुद्रा—हिरण्यकशिपुवक्षस्स्थलविदारणेन सर्वतो विस्तृताः करयुगलांगुलयो दारुणमुद्रेत्युच्यते। इन्द्रादिभिस्तृतीया। वज्रादिभिश्चतुर्थी। एवं संपूज्य पुनरभिपिञ्चेदुक्तसंख्यं जपेच्च। केवलघृतेन षट्सहस्रं पुरश्चरणाहोमः॥

अथ प्रयोगः—

खरमञ्जरीसमिद्भं जुहुयादथ मञ्जरीसहस्रतयम्।
प्रस्नातपञ्चगव्यं सप्तदिनं भूतशान्तये मन्त्री॥

अस्यार्थः— खरमञ्जरी अपामार्गम्॥ तस्या मञ्जरीः पञ्चगव्ये सिक्त्वा सप्तदिनं सहस्रशो हुनेत्। मन्त्रजप्तपञ्चगव्यं प्राशयेच्च। तेन पैशाचनिवृत्तिः॥

अथ प्रयोगान्तरम्—

छिन्नरुहां समिधां त्रिसहस्रं यश्च जुहोति चतुर्दिनमात्तम्।
दुग्धयुतं नचिरान्मनुजानां होमविधिर्ज्वरशान्तिकरः स्यात्॥

अस्यार्थः— छिन्नरुहसमिधा गुळवेळ (சீந்தில்) चतुर्दिनं नित्यशः त्रिसहस्रं दुग्धसिक्तं हुनेत्। ज्वरशान्तिर्भवेत्॥

प्रयोगान्तरम्—

रक्तोत्पलैः प्रतिदिनं मधुरत्रयाक्तैः
यो वा जुहोति नियमेन सहस्रसंख्यैः।
मासेन वाञ्छितमवाप्स्यति मन्त्रजापी
स्याद्वत्सरेण धनधान्यसमृद्धगेहः॥

अयमर्थः— रक्तोत्पलं—रक्तोत्पलमेव (செங்கழுநீர் பூ) मधुरत्रय-

सिक्तैः त्रिसहस्रं नित्यशो मासं हुनेत् । अभीष्टं लप्स्यति । वत्सरमेवं हुते धनधान्यसमृद्धो भवति ॥

प्रयोगान्तरम् —

आरक्तैस्तरणिसहस्रकं प्रफुल्लैरम्भोजैस्त्रिमधुरसंयुतैर्जुहोतु ।
लक्ष्मीः स्यादतिमहती महत्तथायुः संप्राप्त्या सकलजगत्प्रियश्च भूयात् ॥

अयमर्थः — रक्तकमलैः त्रिमधुरसिक्तैर्द्वादशसहस्रं जुहुयात् । तस्मादुक्तफलं भवति ॥

प्रयोगान्तरम् —

लाजाभिस्त्रिमधुरसंयुताभिरह्नोमासार्धं प्रतिजुहुयान्मुखे सहस्रम् ।
कन्यार्थी प्रतिलभते वरोऽथ कन्यां कन्या वा भवति वरार्थिनी वराढ्या ॥

अयमर्थः — अर्धमासमह्नो मुखे उदयकाले नित्यशः सहस्रसंख्यं त्रिमधुरसिक्ताभिः लाजाभिः कन्यार्थी वरो वा वरार्थिनी कन्या वा हुनेत् । उभयोरपि इतरेतरसिद्धिः ॥

प्रयोगान्तरम् —

तिलैस्सराजीखरमञ्जरीसमिद्धविर्घृतैश्च द्विसहस्रसंख्यैः ।
प्रजुह्वतो नैव रुजो ग्रहोद्भवाः न चाभिचारक्षतिरस्य जायते ॥

अस्यार्थः — राजी-கடுகு खरमञ्जरी-आघाडा । तिलैः सर्षपैः खरमञ्जर्या च हविषा घृतेन प्रत्येकं द्विसहस्रं हुनेत् । ग्रहदोषरोगाश्च आभिचारव्याधयश्च न भवन्ति ।

प्रयोगान्तरम् —

दशाधिकशतैः पयोघृतयुतैश्च दूर्वात्रयैः
हुनेद्दिनमुखे विभुं नरहरिं विचिन्त्यानले ।
अवाप्य स तु दीर्घमायुरखिलैर्विमुक्तो गदैः
सुखी भवति मानवो निजकलत्रपुत्रादिभिः ॥

अयमर्थः — सहस्रसंख्यं पयोघृतसिक्तैः दूर्वात्रिकैर्हुनेदिति ॥

इति गीर्वाणेन्द्रविरचिते प्रपञ्चसारसारसङ्ग्रहे
त्रयोविंशः पटलः ॥

अथ चतुर्विंशः पटलः ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् कल्पान्तरोक्तनृसिंहमन्त्रान्तरमुच्यते —

नरसिंह महासिंह ज्वालामालानलानन ।
रोगानशेषान्सर्वेश खाद खादाऽग्निलोचन ॥

इति मन्त्रः । अनुष्टुब्वदङ्गऋष्यादि ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् कल्पान्तरोक्तं नृसिंहसन्ध्यावन्दनमत्र योग्यतावशाल्लिख्यते —

शिवं गुरुं गणेशं च प्रणम्य परदेवताम् ।
करोमि नृहरेस्सम्यक् मन्त्राराधनपद्धतिम् ॥

तत्र श्रीमान्साधकेन्द्रः ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय, प्रक्षालित पाणिपादमुखः प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा उपविश्य, गुर्वादिवन्दनपूर्वकं प्राणानायम्य सकलीकृत्य देवतां ध्यायेत् । मनसा संपूज्य गतदिवसकृत्यं सर्वं भगवतः पादमूले समर्प्य तस्मिन्दिने करिष्यमाणस्यानुज्ञां लब्ध्वा नृसिंहस्तोत्रपुरस्सरं स्नानार्थं बहिर्निर्गत्यावश्यकशौचाचमनपूर्वकं अस्त्रेण मृदं खनित्वा, हृदयेनादाय, शिरसा जलशोधिते तीरे निधाय, शिखया शर्करादिकमुद्धृत्य, कवचेन त्रेधा विभज्य, नेत्रेण निरीक्ष्य, तत्रैकेन भागेन पाणिपादमुखानि प्रक्षाल्य, अपरेण सर्वाङ्गान्यालिप्य निमज्ज्य, मूलं शक्तितोऽनुसन्धाय, तीरमागत्य, अपरमृद्भागं त्रेधा विभज्य, अस्त्राङ्गमूलैरभिमन्त्र्यास्त्रजप्तं दिक्षु रक्षार्थं निक्षिप्य, अङ्गजप्तं हृदयाद्यङ्गेषु विन्यस्य, मूलजप्तं हृदयेनादाय, तीर्थनमस्कारपूर्वकं जले अवतीर्य, तां मृदं जले मूलेनालोड्य नरसिंहतीर्थरूपं तज्जलं ध्यात्वा निमज्ज्य, मूलमष्टकृत्व आवर्त्य, तीरमागत्यास्त्रप्रोक्षितं वासः परिधाय, वैदिकसन्ध्यावन्दनानन्तरं नृसिंहसन्ध्यावन्दनमुपासीत ॥ तद्यथा —

गुर्वादिवन्दनपूर्वकं सकलीकृत्यात्मानं नृसिंहरूपं ध्यात्वा, मूलास्त्रमन्त्राभ्यां जलमभिमन्त्र्य, शिरसा धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, शिखया गालिनीमुद्रां प्रदर्श्य, धेनुगालिनीमुद्रे पूर्वं सप्तमे पटले पूजासामान्यविधौ प्रोक्ते। पुनः कवचेनावकुण्ठ्य, नेत्रेण निरीक्ष्यास्त्रेण दिशो बध्वा, तज्जलं हृदयेनादाय, प्रणवेन वामहस्ते निधाय, तदंगुलीविवरनिस्सृतेन जलेन समूलेन शिरसि सप्तवारं मार्जयित्वा, शेषं जलं दक्षिणहस्तेन संगृह्य वामनासापुटमानाय्य देहान्तरिडया प्रविश्य, अस्त्रमन्त्रं जपन् —

महापातकपश्चाङ्गं पातकोपाङ्गसंमितम् ।
उपपातकरोमाणं कुक्षिस्थं पापपूरुषम् ॥

शोधयित्वा दक्षिणेन नासापुटेन दक्षिणहस्ते विरेचयन् पापपूरुषं तत्र समागतकज्जलाभं ध्यात्वा, पुरःकल्पितवज्रशिलायां चूर्णीकुर्यात् । इत्यघमर्षणविधिः ॥

ततो हस्तं प्रक्षाल्य मूलजप्तजलेन त्रिवारं प्राश्य, प्रणवेनाङ्गानि संमृज्याञ्जलिनार्घ्यं गृहीत्वा नृसिंहगायत्रीमुच्चार्य सूर्यमण्डलस्थिताय नृसिंहगायत्र्या त्रिवारमर्घ्यं दत्वा, वर्णपदपादमूलगुह्यस्तुतिमन्त्रैः सकृत्सकृत् सन्तर्प्य,दशवारं गायत्रीं नारसिंहीं संजप्य जपं समर्प्य, मालामन्त्रेणोपस्थाय, पूर्ववदाचम्य उपसंहरेत् इति सन्ध्यावन्दनविधिः ॥

ओं नृसिंहाय विद्महे वज्रनखाय धीमहि ।
तन्नः सिंहः प्रचोदयात् ॥ *इति नृसिंहगायत्री ॥

अस्य नृसिंहगायत्रीमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः। गायत्री छन्दः। नृसिंहो देवता। इदं तु सन्ध्यात्रयेऽपि समानम्। अत एवोक्तं परमेश्वरेण —

सन्ध्यालोपो न कर्तव्यः शंभोराज्ञैवमेव हि ।

---

* वज्रनखाय विद्महे तीक्ष्णदंष्ट्राय धीमहि । तन्नो नारसिंहः प्रचोदयात् ॥ इति वैदिको नृसिंहगायत्रीमन्त्रः ॥

दीक्षितः सन्ध्यया हीनो न दीक्षाफलमश्नुते ॥ इति ॥

अथ नृसिंहसन्ध्यावन्दनप्रसङ्गात् नृसिंहभस्मस्नानविधिरपि अत्र योग्यतावशाल्लिख्यते —

ब्रह्माद्यशेषगुरुपारंपर्यक्रमेण स्वगुरुनाथ पादाम्बुजं यावत्तावत्प्रणौमि इति गुरुं नत्वा, गणपतिदुर्गादीनपि वन्देत । सुदर्शनेन तालत्रयदिग्बन्धनादीनपि कृत्वा । [1]हहहहः स्रैं ह्स्रौः इति मन्त्रोदयं कृत्वा, ओं ह्रीं क्ष्रौं हंसः, उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखम् । ओं ह्रीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर घोर घोरतर तनुरूप चट चट प्रचट प्रचट कह कह वम वम बन्धय बन्धय [2]खादय खादय (घातय घातय) हुंफट्, नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम्, ओं सहस्रार हुंफट्, क्ष्म्यूं, नमः शिवाय: क्षिप ओं स्वाहा, सोहं क्ष्रौं ह्रीं इति मूलमुच्चार्य, दक्षिणनाड्या नववारं रेचकं विधाय, अष्टादशवारं इडया मूलमापूर्य, षट्त्रिंशद्वारं कुम्भकं कृत्वा, मूलमन्त्रेण व्याप्य, पों नमः परायेत्यादीनि पञ्चतत्वानि पञ्चस्थानेषु विन्यस्य, कोपतत्वेन च व्याप्य, वैष्णवपीठन्यासं कृत्वा, पञ्चोपचारैर्मानसपूजां कृत्वा, मूलेन प्राणायामं कृत्वा, तच्चैतन्यमञ्जलौ संगृह्य मूलेन करतळपृष्ठानि व्याप्य, नृसिंहाऽघोर-सुदर्शनानां पृथक् पृथक् करन्यासं कुर्यात् ॥

उग्रं वीरं अंगुष्ठाभ्यां० महाविष्णुं तर्जनीभ्यां० ज्वलन्तं सर्वतोमुखं मध्यमाभ्यां० नृसिंहं भीषणं भद्रं अनामिकाभ्यां० मृत्युमृत्युं कनिष्ठिकाभ्यां० नमाम्यहं करतलकरपृष्ठाभ्यां० स्फुर स्फुर अंगुष्ठाभ्यां इत्यादि । आचक्राय स्वाहा अंगुष्ठाभ्यां इत्यादिना च करन्यासं कृत्वा मूलेन सकृद्व्याप्य, एतेषां मन्त्राणां पृथक् पृथक् अङ्गानि विन्यसेत् उग्रं वीरं इत्यादि ॥

---

१. हहह ह्स्रौः इति ख, ग, घ, ङ, मातृकापाठः ।

२. घातय घातय इति ख, ङ मातृकापाठः ।

ह्रीं स्फुर स्फुर हृदयाय० प्रस्फुर प्रस्फुर शिरसे० घोरघोरतरतनुरूप शिखा० चट चट प्रचट प्रचट कवचाय० कह कह वम वम नेत्रं० बन्धय बन्धय खादय खादय (घातय घातय) हुंफट् अस्त्रम् ॥ आचक्राय स्वाहेत्यादि । तत्तदङ्गान्ते ऋषिछन्दोदेवता न्यसेत् ॥

ब्रह्मा ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । श्रीनारसिंह्मो देवता । अघोर ऋषिः । त्रिष्टुप् छन्दः । अघोररुद्रो देवता । अहिर्बुध्न्य ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । सुदर्शनो महाविष्णुर्देवता । जान्वोरासक्त इत्यादि, कालाभ्राभं इत्यादि, अध्याद्भास्कर इत्यादि ध्यात्वा, मूलेन द्वादशवारं वा एकपञ्चाशद्वारं वा जप्त्वा, अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन् । अर्कस्त्रिधातू रजसो विमानो जस्रो धर्मो हविरस्मि नाम ॥ इति भस्म आदाय, अग्निरिति भस्म । जलमिति भस्म । स्थलमिति भस्म । व्योमेति भस्म । सर्वं ह्वा इदं भस्म । मन इत्येतानि चक्षूंपि भस्मानीति भस्माभिमन्त्र्य, शन्नो देवीरिति भस्मनो दोपानपास्य, पञ्चाक्षरेण पञ्चवारं भस्माभिमन्त्र्य, पञ्चाक्षरेण भस्मना सकृद्व्याप्य, भस्मना पञ्चाक्षरस्याक्षरन्यासं पञ्चतत्त्वस्थानेपु न्यस्य, मूलेन भस्मना सकृद्व्याप्य ॥

उग्रं वीरं महाविष्णुं ऋक्पृथिव्यात्मने नमः । ज्वलन्तं सर्वतोमुखं यजुरवात्मने० नृसिंह्मं भीषणं भद्रं सामाग्न्यात्मने० मृत्युमृत्युं नमाम्यहं अथर्वाङ्गिरसवाय्वात्मने० उग्रं वीरं + नमाम्यहं इतिहासपुराणाभ्यां प्रणवात्मने नमः इति पादनाभिहृत् नेत्रशिरस्सु भस्मना करद्वयेन न्यस्य, उग्रं वीरं + नमाम्यहं इति पादादिशिरोन्तं व्याप्य, ओं उग्रनारसिंह्माय नमः । ओं क्रुद्धनारसिंह्माय नमः । ओं वीरनारसिंह्माय नमः । ओं विलंबनारसिंह्माय नमः । ओं कोपनृसिंह्माय नमः । इति शिरोनासिकाहृज्जानुपादेपु करद्वयेन भस्मना न्यस्य, नृसिंह्ममन्त्रेण केशादि व्याप्य, ओं उग्रं नमः; ओं वीरं नमः ओं महाविष्णुं नमः, ओं ज्वलन्तं नमः, ओं सर्वतोमुखं नमः, ओं नृसिंह्मं

नमः, ओं भीषणं नमः, ओं भद्रं नमः, ओं मृत्युमृत्युं नमः, ओं नमामि नमः, ओं अहं नमः, इति शिरो-ललाट-नेत्रद्वय-मुख-कण्ठ-हृन्नाभि-कटि-जानु-जङ्घा-पादेषु, भस्मना पदानि न्यसेत् ॥

नृसिंहेन व्याप्य, ओं उं ओं नमः इत्यादिना नृसिंहा(क्षमन्त्रा)क्षरेण,

सशिरोललाटदृग्युगमुखकरपदसन्धिकेषु साग्रेषु ।
उदरहृद्दोर्गलपार्श्वेष्वपरे ककुदि क्रमान्न्यसेद्वर्गान् ॥

ओं ह्रीं स्फुर स्फुर ओं नम इत्याद्यघोरैकादशपदानि, शिरो-ललाट-(नेत्रद्वय) मुख-कण्ठ-हृन्नाभि कट्यूरू-जानु जङ्घा-पादेषु न्यस्य, सुदर्शना-(न मन्त्रा) क्षराणि, शिरो-वदन-हृद्गुह्य जानु-पादेषु न्यस्य, वामहस्ते भस्म निधाय; ओं ह्रीं क्ष्रौं हंसः साध्यमुच्चार्य पालय पालय उग्रं वीरं + मुखं, ओं ह्रीं स्फुर + हुंफट्, नृसिंहं भीषणं भद्रं, मम त्वग्गतमृत्युं नाशय नाशय, मृत्युमृत्युं नमाम्यहं, ओं सहस्रार हुंफट्, क्ष्म्ग्रौं, (ग्लूघ्मूग्य् ओं) नमः शिवाय, क्षिप ओं स्वाहा, सोहं क्ष्रौं ह्रीं ओं ॥ इति तद्भस्म दक्षिणहस्तेन स्पृष्ट्वाऽभिमन्त्र्य, अं अच्युताय रोगनाशनाय हरये अमृताय नमः, सं अनन्ताय रोगनाशनाय अमृताय नमः, ठं अमृताय रोग० अमृताय नमः, एँ गोविन्दाय रोग० अमृताय नमः, वं विष्णवे रोग० अमृताय नमः, इति पञ्चामृतमन्त्रेण भस्मना व्यापयेत् । नृसिंहाक्षरन्यासं च अघोरपदन्यासं च सुदर्शनाक्षरन्यासं च भस्मना विधाय, मूलेन साध्यनामसहितं असृग्गतमिति भस्मनाभिमन्त्र्य पञ्चामृतेन व्यापयेत् । एवमेव मांसगत मेदोगतास्थिगत-मज्जागत शुक्रगत सर्वगत इत्यूह्यम् ॥

पञ्चाक्षरेण भस्मना व्याप्य, पञ्चाक्षराणि विन्यस्य पञ्चाक्षरेण व्याप्य, मूलेनाभिमन्त्र्य जलेनालोड्य, अग्निरित्यादिसप्तभिर्मन्त्रैः शिरो-ललाट हृदय दक्षांसं वामांस पृष्ठ ककुत्सु त्रिपुण्ड्रं कृत्वा, योगनृसिंहभावेन स्थित्वा,

मूलं सकृत् जप्त्वा, नृसिंहाघोरसुदर्शनानां करन्यासाङ्गन्यासऋषिछन्दोदेवताङ्गन्यासानि च विधाय, तालत्रयदिग्बन्धनाग्निप्राकारेण रक्षां कुर्यात् इति भस्मस्नानविधिः ॥

अथाघोरपदन्यासः —

कद्दगास्यकण्ठहृन्नाभ्यंध्रूरुजानुजङ्घयोः पदयोः ॥

नृसिंहपदन्यासः ॥

के फालनेत्रास्यकण्ठहृत्सु न्यसेच्च नाभौ कटिजानुपत्सु ॥

नृसिंहाघोरसुदर्शनानां ऋषिछन्दोदेवताषडङ्गानि न्यस्त्वा ध्यात्वा मन्त्रत्रयमपि जपेत् ॥ अतीव रक्षाकरं भवति ॥

अथ लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रविधानं मन्त्रदेवताप्रकाशिकोक्तमत्र लिख्यते —

ब्रह्मा ऋषिः । अतिछन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो देवता । श्रीं बीजम् । ह्रीं शक्तिः । श्रां हृत् । श्रीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि ॥ ध्यानम् —

वामाङ्कस्थश्रिया युक्तं चक्रशङ्खाब्जधृक्करम् ।
पीताम्बरं सर्वभूपं प्रसन्नं नृहरिं भजे ॥

ओं श्रीं ह्रीं जय जय लक्ष्मीप्रियाय नित्यप्रमुदितचेतसे लक्ष्मीश्रितार्धदेहाय श्रीं ह्रीं नमः ॥ इति मन्त्रः । अष्टोत्तरसहस्रजपः । मध्वक्तमल्लिकापुष्पैः सहस्रं होमः ॥

अथ पूजा —

वैष्णवपीठे समावाह्य समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । भास्वत्यै० भास्कर्यै० चिन्तायै० द्युत्यै० उन्मीलिन्यै० श्यामायै० कान्त्यै० रुच्यै० ८ इति शक्तिभिः द्वितीया । लोकेशैस्तृतीया । वज्रादिभिः चतुर्थी ॥

अथ सुदर्शननारसिंहमन्त्रः तत्रैवोक्तो लिख्यते—

जयन्तो दूर्वासा ऋषिः । जगती छन्दः । सुदर्शननृसिंहो देवता । क्ष्रौं बीजम् । स्वाहा शक्तिः । चक्रराजाय, ज्वालाचक्राय, जगच्चक्राय, असुरान्तकचक्राय, महासुदर्शनचक्राय, एभिः स्वाहान्तैः पञ्चाङ्गानि । ध्यानम्—

चक्राब्जासनमध्यस्थं कालाग्निसदृशप्रभम् ।
चतुर्भुजं त्रिकासास्यं चतुश्चक्रधरं हरिम् ॥

योगपट्टपिनद्धाङ्गं त्रिणेत्रं चोग्रविग्रहम् ।
ध्यायेत्समस्तदुःखघ्नमशोकद्रुममूलतः ॥

ओं सहस्रार ज्वालावर्तिने क्ष्रौं हन हन हुंफट् स्वाहा ॥ इति मन्त्रः । द्वादशलक्षजपः । आज्येन चतुश्चत्वारिंशत्सहस्रं होमः । रक्षाजयप्रधानोयं मन्त्रः । अथ पूजा—

पूर्वोक्तपीठे समावाह्य समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । जयायै० विजयायै० अजितायै० अपराजितायै० ४ इति दिक्षु, मोहिन्यै० ह्लादिन्यै० मायायै० सिध्यै० ४ इति विदिक्षु, पुरतः भटावर्चयेत् ॥

धृतमुद्गरपाशौ तौ कृष्णौ भासितदंष्ट्रकौ ।

इति द्वितीयावृतिः । इन्द्रादिभिस्तृतीया । वज्रादिभिश्चतुर्थी । अथ यन्त्रम्—

दशदळं पद्मं विरचय्य, तत्र कर्णिकायां प्रणवोदरे हनहनशब्दं विलिख्य, तस्योदरे शत्रुनाम विलिख्य, दशदळेषु मन्त्राक्षराणि द्वन्द्वशो विलिख्य, तद्वाह्ये षट्कोणं विलिख्य, कोणेषु नृसिंहैकाक्षरं विलिख्य, तद्वाह्ये ज्वालापरिवृतं त्रिकोणं विलिख्य (विलिखेत् ॥) एतद्यन्त्रं जपहोमादिसाधितं समस्तशत्रुनिवारणं सर्वरक्षाकरम् । अथ प्रयोगः—

ब्राह्मणो जयमिच्छेत कुशानास्तीर्य भूतले ।
तस्मिन्देशे समाराध्य सुदर्शननृकेसरिम् ॥

मन्त्रं सहस्रमावर्त्य हुनेद्देवस्य सन्निधौ ।
सहस्रं मूलमन्त्रेण अपामार्गेण साधकः ॥

तद्भस्म तिलकं कृत्वा निर्गच्छेत् शत्रुसन्निधौ ।
दासवत्कुरुते शत्रून् स सद्यः किंकरो भवेत् ॥

अथ शत्रुमनुस्मृत्य तर्पणं वापि कारयेत् ।
तज्जप्त्वा हाटके पट्टे रचयित्वोक्तयन्त्रकम् ॥

तेनांगुलीयकं कृत्वा जपहोमादिसाधितम् ।
अयुतं जयमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥

अथौदुम्बरपीठे तु देवदेवं निधापयेत् ।
तस्याग्रे वर्तुळे कुण्डे हुनेद्वै खादिरं समित् ॥

अयुतं गोघृताक्तैस्तु मध्वक्तैर्वा जितेन्द्रियः ।
जयमाप्नोति संवादे नित्यं परशुरामवत् ॥

अथ कल्पान्तरोक्तप्रकारेण लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रो लिख्यते--

ब्रह्मा ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो देवता । ओं अं उग्रं वीरं महाविष्णुं शुक्लवर्णाय आनन्दात्मने हृत् । ओं उं ज्वलन्तं सर्वतोमुखं कृष्णवर्णाय तुर्यात्मने शिरः । ओं मं नृसिंहं भीषणं भद्रं पिङ्गळवर्णाय ज्योतिरात्मने शिखा । ओं ओं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं हेमवर्णाय मायात्मने कवचम् । मूलमन्त्रमुक्त्वा सर्ववेदात्मकाय विद्युद्वर्णाय महाचक्रात्मने अस्त्रम् ॥

सत्यज्ञानसुखस्वरूपममलक्षीराब्धिमध्यस्थितं
योगारूढमतिप्रसन्नवदनं भूषासहस्रोज्ज्वलम् ।
त्र्यक्षं चक्रपिनाकसाभयवरान् बिभ्राणमर्कच्छवि
छत्रीभूतफणीन्द्रमिन्दुधवलं लक्ष्मीनृसिंहं भजे ॥

ओं ई हं उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखम् । नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं हं ई ओं ॥ इत्यष्टत्रिंशदर्णो मन्त्रः ॥

अथास्य पूजा —

वैष्णवपीठे समावाह्य कर्णिकायां प्रणवसंपुटितं नृसिंहबीजं संभाव्य, तत्र मूर्तिं संभाव्य, तत्पुरतः ईशानादिक्रमेण अकार उकार मकारान् विभाव्य, तत्र ब्रह्मविष्णुमहेशान् समभ्यर्च्य, दक्षवामयोर्हंस इत्यक्षरद्वयं संभाव्य, तत्र सूर्याचन्द्रमसौ समभ्यर्च्य, एतत्सर्वं प्रणवेन वेष्टितं संभाव्य, तद्बहिः षट्पत्रं विभाव्य, तत्र आचक्राद्यङ्गमन्त्रैः एकविंशपटले सुदर्शनविधानोक्तैः समभ्यर्च्य, ई इत्यन्तं मायया तद्वेष्ट्य. तद्बहिरष्टदलं विभाव्य, तत्र वासुदेवादयो दिक्षु, शान्तिश्रीसरस्वतीरत्यादयः विदिक्षु समर्च्य, ह्रीमिति बहिर्मायया तद्वेष्ट्य, बहिर्द्वादशदलं विभाव्य, तत्र वासुदेवद्वादशाक्षरीवर्णपूर्वकाणि धात्रादिद्वादशादित्यनामानि समभ्यर्च्य ह्रीं इति (अनेन) तद्वेष्टयेत् ॥

धात्रे नमः । अर्यम्णे नमः । मित्राय नमः । वरुणाय नमः । अंशाय नमः । भगाय नमः । विवस्वते नमः । इन्द्राय नमः । पूष्णे नमः । पर्जन्याय नमः । त्वष्ट्रे नमः । विष्णवे नमः ॥ १२ ॥ तद्बहिः षोडशदलं विभाव्य तत्र केशवादिषोडशमूर्तीः संपूज्य ईकारेण तद्वेष्टयेत् । तद्बहिः द्वात्रिंशद्दलं संभाव्य, तेषु प्रणवसंपुटितैः उग्रं इत्यादिवर्णपूर्वकं ब्रह्मणे श्रीनृसिंहाय नमः । विष्णवे श्रीनृसिंहाय नमः । महेश्वरादि नृसिंहेत्यादि, पुरुषाय, ईश्वराय, सरस्वत्यै, श्रियै, गौर्यै, प्रकृत्यै, विद्यायै, ओंकाराय,

चतसृभ्योऽर्धमात्राभ्यो नमः। वेदेभ्यः साङ्गेभ्यः सशाखेभ्यो नमः। पञ्चाग्निभ्यो नमः। सप्तमहाव्याहृतीभ्यो नमः। अष्टभ्यो लोकपालेभ्यो नमः। अष्टभ्यो वसुभ्यो नमः। एकादशरुद्रेभ्यो नमः। द्वादशादित्येभ्यो नमः। अष्टभ्यो ग्रहेभ्यो नमः। पञ्चमहाभूतेभ्यो नमः। तत्र विशेषणस्य बहुवचनत्वेपि विशेष्यस्य नृसिंहस्य एकवचनत्वमेव॥ कालाय नमः। मनवे नमः। मृत्यवे नमः। यमाय नमः। अन्तकाय नमः। प्राणाय० सूर्याय० सोमाय० विराट्पुरुषाय० जीवाय० सर्वस्मै० ३२ इति द्वात्रिंशन्नामानि॥

तद्बहिर्भुवनेश्याऽऽवेष्टय, तद्बहिः भूपुरं संभाव्य, तत्र प्राग्भागे प्रणवसंपुटितान् ककाराद्यष्टौ वर्णानुक्त्वा अष्टभ्यो वसुभ्यो नम इति संपूज्य, दक्षिणभागे झकारादिथकारान्तान् तारसंपुटितानुक्त्वा एकादशरुद्रेभ्यो नम इति समभ्यर्च्य, पश्चिमे नकारादिपकारान्तान्प्रणवसंपुटितानुक्त्वा द्वादशादित्येभ्यो नम इति संपूज्य, उत्तरतस्सकारादिक्षकारान्तान् प्रणवसंपुटितानुक्त्वा विश्वेभ्यो देवेभ्यो नम इति संपूज्य, देवस्य पृष्ठभागे अनन्ताय नम इति, पूर्वभागे प्रह्लादादिभक्तेभ्यो नमः, सनकादिभ्यो नमः, नारदादिभ्यो नमः, सर्वेभ्यो देवेभ्यो नम इति, ऐशान्यें विष्वक्सेनाय नमः इत्येवं पूजाविधिः॥

अथ प्रसङ्गात् लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रान्तरं लिख्यते—

लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः। अनुष्टुप् छन्दः। लक्ष्मीनृसिंहो देवता। ओं क्ष्रौं बीजम्। स्वाहा शक्तिः। मम भोगमोक्षार्थे जपे विनियोगः। ओं क्ष्रौं नमः हृत्। ओं भगवते शिरः। ओं लक्ष्मीनृसिंहाय शिखा। ओं महाविष्णवे कवचम्। ओं सकलदुरितनिवारणाय नेत्रम्। ओं हुंफट् स्वाहा अस्त्रम्। ओं नमस्सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्रम्॥

ओं क्ष्रौं नमो भगवते लक्ष्मीनृसिंहाय महाविष्णवे सकलदुरितनिवारणाय हुंफट् स्वाहा॥ ध्यानम्—

सत्यज्ञानसुखस्वरूपममलं क्षीराब्धिमध्यस्थितं
योगारूढमतिप्रसन्नवदनं भूषासहस्रोज्ज्वलम् ।
त्र्यक्षं चक्रपिनाकसाभयवरान् बिभ्राणमच्छच्छविं
छत्रीभूतफणीन्द्रमिन्दुधवलं लक्ष्मीनृसिंहं भजे ॥

लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रान्तरम् —

ब्रह्मा ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो देवता । ओं क्ष्रौं बीजम् । ओं नमश्शक्तिः । मम भोगमोक्षार्थे विनियोगः । ह्रां हृत् । ह्रीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि । नमः सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्राय फट् । ओं श्रीं ह्रीं जय जय लक्ष्मीप्रियाय नित्यप्रमुदितचेतसे लक्ष्मीश्रितार्धदेहाय ह्रीं श्रीं ओं नमः ॥

चक्राब्जशङ्खान्सगदान्दधानः प्रवालरश्मिः कमलां करेण ।
आश्लेषयन्नात्मसमानवर्णां भूयाद्विभूत्यै भरतां नृसिंहः ॥

लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रान्तरम् —

संकर्षणभगवान् ऋषिः । गायत्री छन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो विष्णुर्देवता । ओं क्षां हृत् । ओं क्षीं शिरः इत्याद्यङ्गानि । ओं नमस्सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्राय फट् । *ओं क्ष्रौं कैं हं प्ट्रं रक्षं व्यूं क्षः फट् ओं नमः इति मन्त्रः ॥*

बिभ्राणं चक्रशङ्खौ सृणिमुसलगदापद्मपाशांश्च दोर्भिः
लक्ष्मीमन्येन गृह्णन् मदविवशदृशं सव्यभागोत्संस्थाम् ।
फुल्लद्बन्धूकपुष्पद्युतियुतविनतानन्दनस्कन्धसंस्थः
चिन्त्यो युष्माभिरीशो नरहरिवपुषा दीर्घरक्तत्रिणेत्रः ॥

लक्ष्मीनृसिंहस्य षडक्षरीमन्त्रस्य — संकर्षणभगवान् ऋषिः । गायत्री छन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो देवता । ओं क्ष्रौं बीजम् । ओं फट् शक्तिः । ओं ऐं हृत् । ओं क्लीं शिरः । ओं श्रीं शिखा । ओं ह्रीं कवचम् । ओं क्षः नेत्रम् ओं फट् अस्त्रम् ।

ओं नमः सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्रम् ॥ ऐंक्लींश्रींह्रींक्ष्रः फट् इति मन्त्रः ।

शङ्खचक्रवराभीतीर्दधानस्त्विष्टवल्लभः ।
श्वेतपीताम्बरधरश्चिन्त्यः पुरुषकेसरी ॥

लक्ष्मीनृसिंहाष्टादशाक्षरीमन्त्रस्य अत्रिर्भगवान् ऋषिः । अतिजगती छन्दः । लक्ष्मीनृसिंहो देवता । क्ष्रौं बीजम् । नमश्शक्तिः । क्ष्रां हृत् । क्ष्रीं शिरः इत्याद्यङ्गानि । ओं नमः सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्रम् । ओं अनन्तगरुडस्थिताय लक्ष्मीनृसिंहाय नमः ॥

चक्रशङ्खगदाखड्गमुसलान् सृणिदामनी ।
धनं च बिभ्रत्पत्नीत्रान्ध्येयो रक्तो नृकेसरी ॥

अथ लक्ष्मीनृसिंहमन्त्रान्तरमुच्यते — विधिः प्रजापतिः ऋषिः । अतिजगती छन्दः। लक्ष्मीनृसिंहो देवता । ओं हृत् । क्लीं शिरः । ह्रीं शिखा । श्रीं कवचम् । क्ष्रौं नेत्रम् । लक्ष्मीनृसिंहाय सर्वात्मने सर्वैश्वर्यप्रदाय नमः अस्त्रम् । ध्यानम्—

शङ्खचक्रधरं देवं चतुर्भुजसमन्वितम् ।
प्रसन्नवदनं शान्तं भो(शो)गासनसमन्वितम् ॥

योगपट्टाहि(पट्टपि)नद्धाङ्गमवक्त्रे दक्षिणं पदम् ।
दक्षिणोपरि हस्तेन दक्षिणं जानुमाविशन् ॥

सव्याधःस्थितहस्तेन लक्ष्मीमालिङ्ग्य मोदयन् ।
सर्वलक्षणसंपन्नां सर्वाभरणभूषिताम् ॥

चतुर्भुजां प्रसन्नां च ऊर्ध्वाभ्यां पद्मधारिणीम् ।
अधराभ्यां मुदं धात्रीमन्योन्यं वीक्षमाणयोः ॥

एवं ध्यात्वा सहस्रं तु जपेन्मन्त्रं समाहितः ।
सर्वान्कामानवाप्नोति अन्ते कैवल्यमाप्नुयात् ॥

ओं क्ष्रीं ह्रीं श्रीं क्ष्रौं लक्ष्मीनृसिंहाय सर्वात्मने सर्वैश्वर्यप्रदाय नमः इति मन्त्रः । उक्ताः सर्वेपि मन्त्राः ऐश्वर्यप्रधानाः ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् अघोरनृसिंहमिलितोपि मन्त्रः, कल्पान्तरोक्तोत्र योग्यतावशाल्लिख्यते —

अघोरब्रह्माणावृषी । अनुष्टुप्त्रिष्टुभौ छन्दसी । अघोरनृसिंहौ देवते । ओं ह्रीं क्ष्रौं उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन्तं सर्वतोमुखं स्फुर स्फुर प्रस्फुर प्रस्फुर घोर घोरतर तनुरूप चट चट प्रचट प्रचट कह कह वम वम वन्ध वन्ध (वन्धय वन्धय) खादय खादय (घातय घातय) हुं फट् नृसिंहं भीषणं भद्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम् ॥ इति मन्त्रः । रक्षाप्रधानोयं मन्त्रः ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् ज्वालानृसिंहमन्त्रोपि कल्पान्तरोक्तोऽत्र योग्यतावशाल्लिख्यते —

सङ्कर्षण ऋषिः । गायत्री छन्दः । ज्वालानृसिंहो देवता । क्ष्रौं बीजम् । हुं फट् स्वाहा शक्तिः । क्षां हृत् । क्षीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि । ध्यानम् —

मध्येचक्रं महास्यं ज्वलदनलशिखाग्रस्तवेताळवर्ग-
स्फूर्जद्घोरारिजातप्रतिरसनपदे व्यग्रहस्तस्सुहन्ता ।
ध्येयोसाभिस्समुद्यद्दिनकरसदृशस्त्रीक्षणस्तीक्ष्णदंष्ट्रः
संरम्भोद्भूतरोमा ध्वनिरचितमहाम्भोधिघोषो नृसिंहः ॥

ओं क्ष्रीं ह्रौं [1]सौः [2]ज्वालाज्वलज्जटिलमुखाय ज्वालानृसिंहाय लललल

---

१ मन्त्रादौ सौः इति चतुर्थोक्षरः न विद्यते ङ मातृकायाम् ।

२ ज्वालाज्वालाज्वलत् इति ख पाठः ।

गृह्ण गृह्ण स्फुट स्फुट स्फोटय स्फोटय मट मट मोटय मोटय लोटय लोटय भ्रम भ्रम भ्रामय भ्रामय वल वल चल चल वल्ग वल्ग गळ गळ गुळु गुळु गर्ज गर्ज *राज राजहंस राजहंस ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल जल्प जल्प मथ मथ मर्दय मर्दय हुं हुं हूः सर्वदुष्टग्रहान् शिरोललाट-चक्षुर्मुखोष्ठदन्ततालु जिह्वाहनुग्रीवा बाहुकरवक्षस्स्थलोदर नाभिगुह्यगुद पृष्ठ कट्यूरु-जानु जङ्घागुल्फपादेषु सर्वाङ्गेषु छिन्धि छिन्धि भिन्धि भिन्धि त्रासय त्रासय मारय मारय ह्रूं सहस्रार हुं फट् स्वाहा इति मन्त्रः ॥

अथ नृसिंहदशाक्षरीमन्त्र उच्यते—

श्रीनारदऋषिः । बृहती छन्दः । श्रीनृसिंहो देवता । क्ष्रौं बीजम् । ओं नमः शक्तिः । क्षां क्षीं इत्याद्यङ्गम् । ओं नमः सुदर्शनाय स्वाहा अस्त्रम् । ओं क्ष्रौं हुं फट् नृसिंहाय नमः । ध्यानम्—

सुसितं सिंहवदनं ऊर्ध्वाभ्यां चक्रशङ्खिनम् ।
अधःस्थिताभ्यां बाहुभ्यां धृतहेतिं भजेद्धरिम् ॥

अथास्य नृसिंहस्य कल्पान्तरोक्तं चक्रमन्त्रं (यन्त्रं) योग्यतावशात् लिख्यते—

षट्कोणस्थसुदर्शनं वसुदळप्रोल्लासदष्टाक्षरं
बाह्ये द्वादशवर्णपत्रकमलं तत्षोडशार्णच्छदम् ।
द्वात्रिंशन्मनुवर्णपत्रकमलं धृत्तोल्लसन्मातृकं
मध्योत्थभ्रुवगुर्विबीजवलयं चक्रं नृसिंहात्मकम् ॥

अयमर्थः— प्रथमं षट्कोणं विलिख्य तेषु कोणेषु सुदर्शनं विलिख्य तत्कर्णिकायां प्रणवं विलिख्य ग्लौं इत्यनेन प्रणवं संवेष्ट्य, तन्मध्ये

* राज राज हंस हंस इति ड पाठः ।

साध्यनामादीन् विलिखेत् । पुनरष्टदलं पद्मं विलिख्य तेषु वैष्णवाष्टाक्षरं, तद्बाह्ये षोडशपत्रं विलिख्य, ओं नमो भगवते वासुदेवायेति विलिखेत् । तद्बहिः षोडशपत्रं विलिख्य, तेषु ओं नमो भगवते महासुदर्शनाय हुं फट् इति विलिखेत् । तद्बहिः द्वात्रिंशद्दलं विलिख्य, तेषु नृसिंहानुष्टुभं विलिख्य, मातृकावर्णैर्वेष्टयेदिति ॥

अथ नृसिंहमन्त्रप्रसङ्गात् नृसिंहस्य भूतावेशनकरणादिसामर्थ्यात् प्रयोगसारोक्तप्रकारेण दशविधभूतावेशप्रकारो विलिख्यते —

आवेशबन्धनविदारणशूलभेद-
च्छेदाङ्गदाहदमनक्रमणाऽक्षिवेधाः ।
हृत्तापनं च दशदण्डविधाः प्रसिद्धाः
तन्त्रेषु मन्त्रविहिता वृषकेतनेन ॥

ओं नमः पशुपतये ओं नमो भूताधिपतये ओं नमो रुद्राय नमः । ओं खड्गरावण विहर विहर नृत्य नृत्य श्मशानभस्मार्चितशरीराय घण्टाकपालमालाधराय व्याघ्रचर्मपरिधानाय शशाङ्ककृतशेखराय कृष्णसर्पयज्ञोपवीतिने ललाटवल्गद्बह्निवर्तितकपालिने *भूतान् त्रासय मण्डलमध्ये खड्गरुद्रांकुशेन समयं प्रवेशय प्रवेशय चण्डासिधाराधिपतिरुद्र आज्ञापयति स्वाहा ॥

भूतनाथस्य मन्त्रोऽयमाख्यातो मन्त्रनायकः ।
आवेशनादिकं कर्म कर्तव्यं तेन मन्त्रिणा ॥

ओं नमश्चण्डक्रोधाय रुद्राय तुरुमुरुं (तुरुतुरुमुरुमुरु) भूतसमये तिष्ठ स्वाहा ॥

तेनामन्त्र्य शिखाबन्धात् तिष्ठन्ति समये ग्रहाः ।
संस्थाप्यैवं ग्रहग्रस्तं शिखाबन्धेन मन्त्रवित् ॥

---

* हन भूतान् इति ख मातृकापाठः

वह्निवायुपुरान्तस्थं कृत्वा प्रथमपीडितम् ।
मन्त्रेणामन्त्रितं कृत्वा क्षिपेत् शुद्धोदकं मुखे ॥

तेनावेशं प्रयान्त्याशु ग्रहग्रस्तो यदि ध्रुवम् ।
भीतो मुञ्चति च क्षिप्रं ग्रहो मन्त्रानुभावतः ॥

रज्वा तज्जप्तया स्तम्भे तरौ वा वेष्टयेत् दृढम् ।
तेन भीतो भवेद्भूतः निगृहीतश्च जायते ॥

पैष्टीं प्रतिकृतिं कृत्वा साध्यमावाह्य साधकः ।
क्षुरेण दारयेद्रक्षः क्षणान्मुञ्चति गुह्यकः ॥

तद्वत्प्रतिकृतिं कृत्वा चर्म्म शूलेन भेदयेत् ।
साध्यमावाह्य मन्त्रेण ततो भीतः पलायते ॥

छेदयेत्प्रतिमां कृत्वा मन्त्रेणानेन मर्मसु ।
क्षतजं क्षरति क्षिप्रं मुच्यते विग्रहो ग्रहः ॥

क्षिप्त्वा प्रतिकृतिं वह्नौ कुण्डान्तः स्थण्डिलेऽपिवा ।
राजीसहस्रहोमेन दुष्टो दग्धो भवेद्ग्रहः ॥

मन्त्रेण ताडयेद्ग्रस्तं तिलैर्वा मापसर्पपैः ।
जप्तया वेत्रयष्ट्या वा चकितो मुञ्चति ग्रहः ।

मन्त्रेणानेन संजप्तैः सिद्धार्थैर्भ्रामयेद्भृशम् ।
क्रन्दमानस्तदान्यस्मिन्याञ्छिते संक्रमेद्ग्रहः ॥

भूम्यां निर्माय तद्बिम्बं ध्यात्वा मन्त्रेण चक्षुषोः ।
वेधयेत् खादिरं कीलं तत्क्षणात् क्षीयते ग्रहः ॥

धूपनस्याञ्जनालेपस्नानपानानि षड्विदुः ।

कर्माणि किल शस्तानि हृत्तापे भूतमुक्तये ॥

निर्गुण्डी तुलसीपत्रं देवताळी कटुत्रयम् ।
कटुकालाबुका चेति प्रोक्तैर्धूपो ग्रहापहः ॥

चतुर्जातकमङ्कोलं पञ्चमूलं निशाद्वयम् ।
वाकुचीसहितं नस्यं ग्रहघ्नं स्यात् शिवाम्भसा ॥

काकाण्डकू(पू)तिगन्धौ द्वौ गोमूत्रेणाञ्जयेत् दृशोः ।
दुष्टग्रहोपशान्तिः स्यात्पुराणाज्यमथापि वा ॥

अमृतापटोलीत्रिकटुत्रिफलानि मनश्शिला ।

विशालाभिर्गृहधूमलोध्र चन्दन सुरदारुभिरुद्धरेत् ग्रहान्लेपः ।

निम्बपत्रास्थिलशुनी(न)लेपस्सर्वग्रहापहः ।

चतुष्पथे मातृगृहे वने वा वीथ्यालये वा सरितस्तटे वा ।
निर्माल्यभूताम्बुकषायमूत्रगव्यैर्ग्रहास्स्नातमभित्यजन्ति ॥

रक्ताश्वमारं मधुकं मधूकं
वचां पिशाचीमपि देवताळीम् ।
पिबेच्च कूश्माण्डरसाजमूत्रे
व्यस्तानि च स्युर्ग्रहनिग्रहाय ॥

अस्यार्थः— कटुकालाबुका-कडुदूधभोपला பேச்சுரை. वाकुची-कारभोगाचें ताडूल கார்போகஅரிசி. शिवा-हिरडे கடுக்காய். लोध्र வெள்ளலொத்தி. निम्बपत्रास्थि-निम्बाच्याकाडया, வேப்பிலை ஆர்க்கு. मधुकं-अतिमधुरम् அதிமதுரம். चतुर्जातं-एलं, लवङ्गं, पत्रि, नागपू ஏலம், லவங்கம், பத்திரி, நாகப்பூ. विशाला பரும்பசலை. पिशाची-गन्धमांसी, சித்தமல்லி, பேறபமல்லி, சிறுவமுதலை, கணுக்கத்தாரி, சுக்கு.